

DRAUGAS

THE LITHUANIAN WORLD-WIDE DAILY

LAISVOJO PASAULIO LIETUVIŲ DIENRASTIS

4545 WEST 63rd STREET CHICAGO, ILLINOIS 60629
TELEPHONE: (312) 585-9500

Vol. LXVII Kauna 15 c. PIRMADIENIS — MONDAY, GRUODIS — DECEMBER 3, 1973 Nr. 283

Vlikas Lietuvos pagrindyje

Juozo Audėno, Vliko vicepirmininko, kalbos, pasakytos Vliko seime, gruodžio 1, santrauka

Prasidėjus Sovietijos-Vokietijos karui, sukilo Lietuvos pagrindis prieš bolševikus, apvalė Kauką nuo raudonosios armijos įguli, sudarė savo Laikinąją vyriausybę ir paskelbė atstatęs valstybinę nepriklausomybę. Tauta džiūgavo, puošė vėliavomis, tikėjosi išsikovojoji laisvę. Tačiau nuo pat pirmos Vokietijos kariuomenės įgyjimo į Lietuvą dienos vokiečiai pradėjo šeiminkauti patys. Tuoj pat pasireiškė nacių brutalumas — Lietuvos gyventojų žydų naikinimas, Vokiečiai nepripažino nei Lietuvos Laikiniosios Vyriausybės, nei jos valstybinės nepriklausomybės.

Tauta nerimo. Buvo pradėta tartis dėl bendrai organizuoto pasipriešinimo okupantui, bet susitarti nesisekė. 1942 vidury sudarė du organizacijų blokus: Vyriausias Lietuvos Komitetas, kurį sudarė laicistinės grupės — socialdemokratai, valstiečiai liaudininkai, tautininkai, nacionalistai, laisvės kovotojai, ir Tautos Taryba, susijusios su katalikiškųjų grupių — krikščionių demokratų, Darbo federacijos, Lietuvos formo, Vienybės sąjūdžio.

Abiejose blokuose buvo ir partijos, ir naujai įsisteigusios kovos organizacijos, turinčios savo spaudą. Visas pagrindinis pasipriešinimas ir efektingas. Bet trūko centro, trūko vieno sprendimo, ištakos vienai valiai reikšti, vienu balsu kalbėti. Ta padėtis tęsėsi iki 1943 vidurvasario. 1943 birželio vidury įvyko lemtingas lūžis į gerąją pusę. Tautos Taryba susirinko nepaprasto posėdžio, Jame dalyvavo Tarybos nariai ir keletas kviestų asmenų. Pasikeitęs nuomonėmis, vienbalsiai nutarė iš naujo sueti ir ryši su Vyriausiu Lietuvos Komitetu, ir šiam uždavinį atlikti išrinkti nauji žmonės.

Pradžioje nesidavė surasti pagrindo, kuris leistų tuojau susitarti. Taryba labiau rėmė asmenų organizaciją, o Komitetas — organizacijų organizaciją. Pagaliau buvo susitarta taip: centrinę pagrindinę organą sudaro politinės partijos, turėjusios demokratiniuose Lietuvos seimuose savo atstovus, ir kovos organizacijos, gerai pasireiškusios savo pagrindinė veikla. Su šiuo nusišalymu sutikus abiem grupių blokam, 1943 lapkričio 25 Kaune susirinko devynių organizacijų atstovai: Socialdemokratų, Krikščionių demokratų, Lietuvių fronto, Darbo federacijos, Laisvės kovotojų, Vienybės sąjūdžio, Valstiečių liaudininkų ir Nacionalistų.

Šiame pirmame susitikime buvo susipažinta, pasiinformuota apie esamą padėtį ir sutarta niekam neišduoti pavardžių, kas ką atstovauja, nerašyti jokių protokolų ir kiekvieno posėdžio rinktis kitoje vietoje. Nors dėl pavardžių minėjimo nebuvo išlaikyta griežta paslaptis, ir atstovų pavardžių daug kam buvo žinomos, tačiau išdavimų nebuvo. Posėdyje buvo sutartas pavadinimas — Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas — ir išrinktas prezidentas, kurio pirmininku buvo Steponas Kairys.

Kitose posėdžiuose buvo aptarti veiklos planai, kuriuos galima šiaip aprašyti: 1. reaguoti į kiekvieną okupanto naują užmačią kuo nors mūsų tautai kenkti; 2. ruošti atstatomos savo valstybės planus; 3. organizuoti ginkluotą pajėgą vidaus tvarkai palaikyti ir valstybės sienoms ginti; 4. ieškoti ryši su užsieniu ir susipažinti su kaimyninių tautų pagrindinio veikla.

Cia pravartu suminėti svarbesnes problemas, iškilusias okupacijos metu. Jos būtų tokios: 1. Lietuvos valstybės buvimo nepripažinimas; 2. masinis žydų ir dalimi lenkų naikinimas; 3. nuolatini žmonių verbavimas į Vokietiją darbams; 4. jaunimo gaudymas karo reikalingas; 5. Lietuvos kolonizacija; 6. aukštųjų mokyklų uždarymas; 7. inteligentų gabenimas į koncentracijos stovyklas.

Vlikui dar organizaciniai besitvarkant, okupacinė valdžia pareikalavo iš lietuvių savivaldos 100,000 žmonių: vyrų nuo 15 iki 55 metų ir moterų nuo 16 iki 45 metų amžiaus. Buvo išpėta, jei kas slapstysis, bus jo vieton imamas kitas ir net keli šeimos nariai. Vlikas tuojau tarė griežtą — Ne, šito nebus! Jis savo 1944 sausio 18 pareiškimu kvietė visuomenę tam reikalavimui nepaklusti, nepasiduoti. Apytikėmis žiniomis, okupantui tepasisekė sugauti tik 8,000 asmenų.

Vasario 16 deklaracija

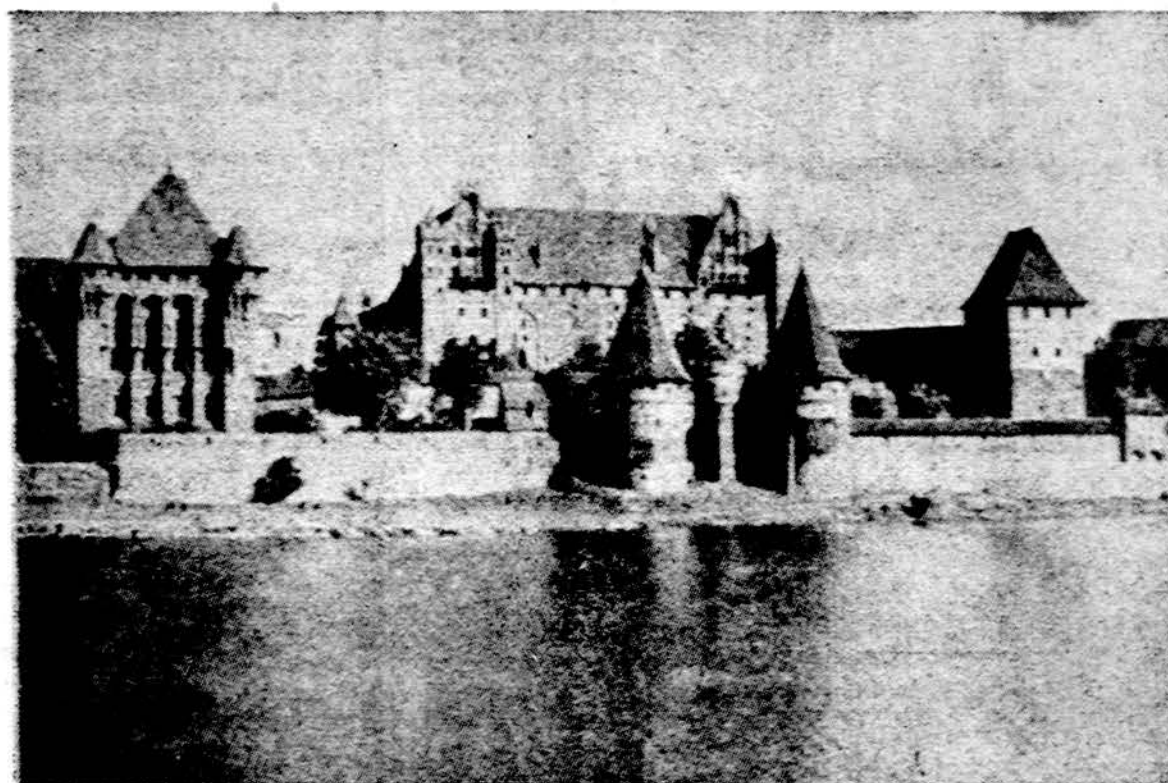
1944 vasario 16 Vlikas paskelbė savo priimtąją deklaraciją, kuri ir dabar tebėra didžiaja rodykle tiek dėl organizacijos principų, tiek ir dėl veiklos. Sugavęs siūlo galą — tai įvyko 1944 balandžio mėn. — Gestapo suėmė penkis Vliko narius. Tos pačios organizacijos paskyrė kitus savo atstovus, ir Vlikas tęsė savo darbą toliau. Naujosios sudėties Vlikas 1944 gegužės 25 išleido savo pareiškimą, kuriame pasakoma, kad per ketverius metus lietuvių tauta, kovodama su okupantais, užsigrūdino ir, jei užeis kita bolševikų okupacija, tauta ir toliau su ja kovos. Taip ir buvo. Aštuonerius metus tauta su ginklu ramiose kovojosi, o dabar ta kova tęsiasi kitomis priemonėmis, iki ji bus laimėta.

Ir tauta, ir Vlikas skaudžiai išgyveno masinį žydų naikinimą. Kad nors kuo jiems jų didžioje tragedijoje padėjus, Vlikas susirūšo su Kauno getu. Visuomenėje buvo skleidžiama mintis, kaip galima padėti žydams išsigelbėti. Vlikui pasisekė surasti galimybę bent dviem žemesniems geto gyventojams išvykti į užsienį ir ten pasiaulinti pasakyti apie jų bendruomenės likimą Lietuvoje. Tačiau tie asmenys, nenorėdami palikti savo žmonių nelaimėje, išvykti atsisakė.

Praėjo 30 metų. Per tą laiką daug padaryta ir pavergtoje Tėvynėje, ir užsienio. Kovojama su priešais bendrai: Vlikas, kaip tvirtčiausias kovų talkininkas, stovėjęs stovės savo vietoje, visuomenės remiamas, naujomis jėgomis papildomas. O tai yra pati didžioji rakštis okupantui, kad liudija įniršę ir vis aštrėja komunistų puolimai prieš Vliką.

Esu optimistas. Tvirtai tikiu, kad ir Lietuvoje, ir laisvajame pasaulyje užteks tvirtų dvasinių jėgų ir sveiko proto mūsų kovą vesti iki visiškos pergalės.

OTTAWA. — Kanadiečiai automobilistai, kuriems teko keletą kartų į Floridą, skundžiasi, kad daugelis gazono stočių atsisako jiems parduoti gazono.

Marienburgas, kaip jis atrodo šiandien. Šioje pilijje gyveno kryžuočių magistras ir organizavo Lietuvos užpuolimus. II pas. karo metu pilis buvo sudeginta, bet, kai ji atiteko lenkams, ją atstatė

BANDO ATNAUJINTI EGIPTO - IZRAELIO DERYBAS

KAIRAS. — Jungtinių Tautų dalinių vadovų gen. Ensis Siilasvuo tarpininkauja tarp Egipto ir Izraelio ir bando abiejų šalių nutrukusias derybas atnaujinti. Jis buvo nuskrūdes į Kairą, susitiko su Egipto gynybos ministeriu Ahmed Ismail, šnekėjosi valandą laiko, o paskui nuskrūdo į Jeruzalę ir matėsi su Izraelio oficialiais asmenimis.

Abiejose fronto pusėse jaučiamas didelis įtempimas ir dažnai girdėti artilerijos šūviai. Izraelis sako, kad paskutinėmis dienomis penki jų kariai buvo užmušti. Abiejų kraštų kariuomenės parengtos ir kautynės gali atsinaujinti kiekvieną dieną. Amerikiečiai tebėra optimistai ir ruošiasi gruodžio 17 ar 18 pradėti taikos derybas Genevoje. Derybos gali įvykti ir prieš

tai nesutarus dėl kariuomenių atsisukimo ar belaisvių nepaileidus. Tikimasi, kad Egipto generolo Mohamed el-Gamasy ir Izraelio gen. Aharon Yariv pasikalbėjimai po palapinės ties 101 kilometro rodykle gali atsinaujinti.

Mirė Ben-Gurion

TEL AVIV. — David Ben-Gurion, Izraelio valstybės kūrėjas ir pirmasis ministras pirmininkas, sulaukęs 87 metų, mirė. Buvo kilęs iš Lenkijos, Plońsko miesto.

WASHINGTONAS. — Per paskutinį mėnesį, pasibaigusį lapkričio 15, kai kurių maisto produktų urmo kainos krito. Atpigę jautiena, veršiena, viščiukai, medvilnė ir sojos pupelės. Pabrango tuo pačiu metu pieno produktai, bulvės, pomidorai, ryžiai. Apskritai paėmus, žemės ūkio produktų kainos krito jau trečią mėnesį iš eilės, bet bendra jų vidutinė kaina vistic 38 procentus aukštesnė, nei buvo pernai tuo pačiu laiku.

MASKVA. — Į Maskvą atvyko Britanijos užsienio reikalų ministras Douglas Home. Su Gromyko ir kitais politikais kalbėsės Vid. Rytų reikalu.

Arabų beduinai ir Izraelio tankai Sinajuje

Kambodijoj

PHNOM PENH. — Vihear Suor miestelis, 12 mylių į šiaurės rytus nuo Phnom Penh, pateko į komunistų rankas. Miestelis kurį laiką buvo apsuptas ir nuolat apšaudomas. Kambodijoj karių ir civilių užmuštai. Pabėgę gynėjai sako, kad Khmer Rouge, įsiveržę į miestelį, sušaudė visus 57 lėgones rastos sužeistus kareivius.

Pykstasi Egiptas su Libija

KATRAS. — Nepatvirtintomis žiniomis, Libijos ambasada nuo praėjusio ketvirtadienio Kaire uždaryta. Libijos diktatorius Kaddafi priešinosi paliauboms su Izraeliu, priešinosi ir dabar prieš mintį, kad reikia pradėti taikos derybas su Izraeliu.

MIRĖ VACLOVAS SIDZIKAVSKAS

Vaclovas Sidzikauskas

NEW YORK. — Gruodžio 1 New York'e mirė Vaclovas Sidzikauskas, teisininkas, diplomatas.

Buvo gimęs 1893 balandžio 10 Šiauliniuose, Kidulių vls., šakių aps. Mokėsi Veiveriuose, studijavo Maskvoje, Berne (Šveicarijoje) ir baigė VDU teisę. Ilgą

laiką dirbo Lietuvos užsienio reikalų ministerijos žinioje, buvo Lietuvos atstovų Berlyne, Londone, Hagoje, atstovavo Lietuvai Tautų Sąjungoje, gynė Vilniaus bylą, dėstė diplomatinę istoriją Klaipėdos ir Šiaulių Prekybos institute. Priklausė ūkininkų partijai. Lietuvos Vakarų Sąjungai. Vokiečiams užėjus, dvejus metus kalėjo So'dau ir Auschwitzo koncentracijos stovyklose.

Po II pasaulinio karo V. Vokietijoje vadovavo Vliko politinei komisijai, buvo Vykdomosios tarybos pirmininku. Nuo 1951 Lietuvos Laisvės komiteto pirmininkas ir nuolatinis Pavergtųjų tautų seimo atstovas, ir su pertraukom to seimo pirmininkas. Su jo mirtimi netekome patyrusio ir nusipelnusio, ištikimai dirbusio ir pasižventusio Lietuvai diplomato ir veikėjo.

Nuotraukos iš Jupiterio

MOUNTAIN VIEW, Cal. — Pioneer 10 automatinis erdvėlaivis pradeda siųsti Jupiterio nuotraukas. Mokslininkai džiaugiasi, kad nuotraukos esančios geresnės ir vertingesnės, nei tikėjosi. Pirmosios fotografijos padarytos 1 milijono mylių atstumo nuo planetos, o erdvėlaivis šiandien priartės iki 81,000 mylių aukščio. Mokslininkai manė, kad tai esančios degančios dujos, kylančios iš Jupiterio vidurio, iki 10 galės pranešti ir apie planetos chemikalus ją supančiose debesyse. Galimas dalykas, jog ten egzistuoja ir kokia nors gyvybė.

Rinkimai Danijoje

KOPENHAGA. — Rytų Danijoje bus parlamento rinkimai. Dabartinė koalicija, vadovaujama socialdemokratų, kaip rodo visuomenės opinijos tyrimo duomenys, pralaimės, valdantieji socialdemokratai gali surinkti tik 21 procentą balsų.

CARLTON, Britanija. — Mrs. Shirley Turner, 35 metų, sveikatos sumetimais būtinai turėjo numesti svorio. Būdamas 5 pėdų 3 inčų aukščio svėrė 238 svarus, bet joku būdu nebuvo galėjęs sulaikyti nuo nuolatinio valgymo, apetitą turėjo labai dideli. Gydytojai nutarė tada mechaniniu būdu surakinti jos žandikaulius ir ją maitinti tik skysčiais, maistu, iki ji svers 124 svarus. Per dvi savaites ją maitino arbata, kava ir pomidorų sriuba, ir jau numetė 13 svarų.

GALI PRADĖTI INDOKINIJOS BOMBARDAVIMUS

WASHINGTONAS. — Vals-tybės sekretorius Henry Kissingeris buvo susitikęs su Senato užsienio reikalų komiteto nariais ir uždaram posėdy juos informavo apie Europos - Amerikos santykius. Kartu jiems minėjo, kad Valstybės departamentas teisiniai ekspertai studijuoja, kiek naujasis įstatymas be Kongreso žinios varžys prezidentą siųsti kariuomenę į karą zoną ilgiau kaip 60 dienų, neleistų veikti Indokinijoje tuo atveju, jei komunistai atnaujintų didelio masto ofensyvą. Sen. Fulbright, to komiteto pirmininkas, pesimistas, jis mano, kad suvaržyti prezidentą nuo tolimojo įsimašymo į pietryčių Azijos karą labai sunku. Kissingeris tik užtikrina, jog pakeitimas politikos bus praneštas komitetui, su senatoriais bus tariamasi.

Gynimo sekr. James Schlesingeris tuo reikalu irgi išsitarė, kad įstatymas, suvaržęs prezidento galia, vis tik leistų jam atnaujinti bombardavimus Indokinijoje, jei to reikėtų, jei šiaurės Vietnamas pradėtų naują ofensyvą.

Schlesingeris dar minėjo, kad taupumo sumetimais visa eilė mažiau svarbių karinių bazių užsieny bus uždaryta, tik nemi-nėjo, kurios tai bus bazės, pabrėždamas, jog ne NATO šalyse.

Amerika sustiprins laivyną Indijos vandenyne, kad galėtų garantuoti tanklaivių saugumą tarp Amerikos žemyno ir Persų įlankos.

Patuštėjus kariniams sandėliams papildyti iš Kongreso Pentagonas prašys tik kiek daugiau kaip pusę bilijono dolerių, ne atis, kaip buvo anksčiau skelbiama. Kariniai sandėliai patuštėjo ryšium su Izraelio - arabų karu.

Sovietai savo tarpkontinentines raketas aprūpins keliomis viena nuo kitos nepriklausomomis galvutėmis tik 1975 ar 1976 metais. Amerika tokių raketų jau turi. Sovietai jų bandymus pradėjo liepos mėnesį. Raketas vairuojamos kompiuteriais, ir tokiu būdu jų tikslumas yra didelis.

Amerika privalo taip pat didinti savo esamų raketų galin-gumą, kitaip ji atsiliks nuo sovietų. Ginklų lenktyniavimą galėtų sulaukyti tik susitarimas apriboti ginklų stiprumą, panašiai, kaip yra da'lmiai susitarta apriboti jų skaičių.

Trys savaitės sniego pusnyuose

YOSEMITE NATIONALIS PARKAS, Cal. — Minnestos žurnalistikos studentas David Heiller, 20 metų, buvo laikomas žuvusiu, bet po trijų savaičių sniego pusnyse rastas gyvas. Kilusi audra kalnuose jam atkirtė kelią grįžti. Jis turėjo kiek maisto ir išsilaikė gyvas ir sveikas, tik temperatūra jo buvo kritusi 2 laipsniais žemiau normalios ir neteko 40 svarų svorio.

Rado Rockefellerio sūnaus kaulus

BANGKOK. — Vokiečių televizijos ekspedicija, grįžianti iš New Guinejos, sako, jog atsi-veža kaukolę ir kaulus Michael Rockefellerio, New Yorko gubernatoriaus Nelson Rockefellerio sūnaus, dingusio to primityviojo saloj 1961 metais. Michael vietinių gyventojų buvo pagautas ir nužudytas.

WASHINGTONAS. — Senatas 66:8 balsais patvirtino Atstovų rūmų jau anksčiau priimtą įstatymą projektą socialinio draudimo išmokėjimus pakelti pensininkams 11 procentų. Mažiausioji gaunamoji vienam asmeniui suma būtų pakelta nuo 84.5 dolerio iki 93.80 dol., o didžiausia nuo 274 iki 304 dol.

KALENDORIUS

Gruodžio 3: šv. Pranciškus Ks., šv. Hilarija, Aumantas, Lapūnė.

Gruodžio 4: šv. Jonas D., šv. Barbora, Vainotas, Liugailė. Saulė teka 6:59, leidžias 4:21.

ORAS

Dalnai saulėta ir vėjuota, bet nešalta, apie 50 laipsnių.